

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

1899

Ny följd * II årg.

Häft. 6

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR

SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

ORGAN FÖR

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET,
FÖRENINGEN FÖR VÄLGÖRENHETENS ORDNANDE
OCH FÖRENINGEN HANDARBETETS VÄNNER

REDAKTÖR: *LOTTEN DAHLGREN*

INNEHÅLL:

CÉCILE GOHL: Ett gulnadt pappersblad.

Eko: Hildegard Thorells- och Elisabeth Keysers-utställningarna.

A. MONTELIUS: »Vandrande sparkassa.»

Föreningsmeddelanden.

Från skilda håll.

Textilafdelning, Thyra Grafström.
Färdig och påbörjade **Broderier** på silken- Kläde- Järte- och allskramall!
passande för **Dukar, Tortéer, Mattor** kindar, Soveringssänkar m. m. Mönster
utlyrta. Begäristioner från handsoften ombesörjas pr. omsändande.

STORA PRINSIGATAN 2 VÅR DRINKERESSOR 5, NORDSTADEN, ÅR 17 1708 97.
Fullständigt Handelskrover, omfattande alla merkantila händin-
nen, spåk, stengränd och maskinskrifning. Arkusort, Termis-
kärser, 5 mån. kärser samt kärser i särskilda åmnen.
Anmännare och uppsättningar hvarje dag. Nya gåvor möttas.
Prospekt gratis på begäran. Skriftstiftelse förfar oförändrad. Söndagslekt. 9-11 f. m.

SVECIA

Solidt, tidsenligt Lifförsäkringsbolag.
Ömsesidighetsprincip. — Svensk dödlighet.
Kvinliga agenter och inspektörer antagas.
Kontor: Regeringsgatan 3.

SVECIA

Största lager af

Duktyger,

Lakans- och Örngåttslärfter,
Handdukar, Hollands, Madapolam,
Piqué, Broderier & Spetsar.

Specialité: **Damutstyrslar,**
hvilka förfärdigas å egen Syatelier och levereras fullt färdiga, märkta
och tvättade.

Egen Tvätt- och Strykinrättning jemte Ångmangel.

K. M. LUNDBERG,

Stureplan.

<p>Profver sändas till landsorten på begäran!</p> <p>Order uppgående till 20 Kr. exp. franko pr ångbåt eller järnväg.</p>	<p style="text-align: center;">För Linneutstyrslar:</p> <p>Hv. & kul. Broderier. D:o D:o Galoner, Knypplade Linnespetsar, Vädda Linne- & Bomullsspetsar i stort urval!</p> <h2 style="text-align: center;">HERM. MEETHS.</h2>
---	---

Väfgarner

af ylle och bomull, Linnegarn af Almedahls till fabrikspris, Kostymgarn,
Mattvarp, Crèmevärgadt Fiskegarn till Gardiner; Fiskredskapsgarn, Väfske-
dar m. m., allt till lägsta priser

AXEL HINDERSONS Garnbod,

Hötorget 13. Stockholm.

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn.

OBS.! Prisbelönta af Dräkt-Reformföreningen.
Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

✎ Allt arbete utföres noggrannt och af bästa material. ✎
Reparationer verkställas väl och på bestämd utlofvad tid.

P. GUST. PETERSSON,

52 Drottninggatan 52.

Froms Velocipeder

äro af alla som begagna dem, erkända för sin stora hållbarhet och
sin lätta gång.

Den enda Guldmedalj, som vid Stockholms-utställningen utdelades
»för Utmärkta Velocipeder», tilldelades dessa maskiner.

OBS.! Rikt urval af tillbehör. Alla slags velocipeder repareras.

PER FROM, Stockholm. Mäster-Samuelsgatan 26.

Sjuksköterskor

med goda betyg öfver genomgångna lärokurser och utöfvad
praktisk verksamhet finnas anmälda å Fredrika-Bremer-För-
bundets Byrå, 54 Drottninggatan, 1 tr. — Allm. Tel. 48 16.
Riks Tel. 27 62.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten inflyttningsmedel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om in-teckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å in-teckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att in-teckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad in-teckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Fredrika-Bremer-Förbundets Jurist

lämnar åt kvinnor råd och upplysningar i
juridiska och ekonomiska angelägenheter.

Träffas å förbundets byrå

54 Drottninggatan, 1 tr.

Onsdagar kl. 1/2 11—11 f. m.

Fredrika-Bremer-Förbundets

Stipendier

för kvinliga medicine studerande.

Tvänne stipendier utdelas för innevarande år, ett å kronor Fem hundra och ett å kronor Fyra hundra.

Kompetent sökande är kvinna, som aflagt medikofilosofisk eller medicine kandidatexamen.

Ansökningar skola före den 1 nästkommande April insändas till Styrelsen för förvaltning af Fredrika-Bremer-Förbundets stipendiefonder, Stockholm, 54 Drottninggatan, samt åtföljas af betyg öfver aflagda kunskaps- och examensprof samt präst- och läkarebetyg, ägande sökande ingifva jämväl andra handlingar till stöd för ansökningen.

Af tilldeladt stipendium äger stipendiat lyfta å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå ena hälften den 31 Maj, andra hälften den 15 December.

Stockholm i Februari 1899.

*Styrelsen för förvaltning af
Fredrika-Bremer-Förbundets stipendiefonder.*

En gulnad papperslapp.

Den föll nyss fram ur vecken af några gamla blad, som i årtal legat undangömda bland staplar af dagböcker, tillkomna under mina första vandringsår i Amerika. Jag vände på lappen, som befinns vara ett tioårigt bjudningskort — och försjönk i vemodiga tankar. Blixtlikt upplystes scenen för mig, personen framstod leende och räckte mig den fina handen till systerlig hälsning, medan den världsbekanta rösten tycktes klinga i mitt öra: »*very happy to meet you, miss Gohl.*»

Då kom verkligheten med sin brutala våldsamhet öfver mig och ropade: Rösten har talat slut och handen har stelnat i döden... *Tout casse, lasse, passe*, sade Voltaire. Nej, icke härvidlag! De runor hon ristat med sin lifsgärning äro för djupa att utplånas, ty hon var *Frances Willard*.

Den tryckta papperslappen inbjöd mig genom Kvinnornas Kristliga Nykterhetsförbund att råka Miss Frances Willard på mottagning i ett enskildt hem d. 15 Jan. 1887 fr. 2—5 e. m. i Allegheny, en förstad till Pittsburgh i staten Pennsylvania, där jag var skollärarynna. Och de gulnade blad, som dolt bjudningen, innehöllo mina ungdomligt varma intryck af Miss Willards personlighet och redogörelsen för hennes föredrag om »Sedlig renhet», som jag åhört dagen därpå i en fullpackad presbyterian-kyrka, första gången jag hade tillfälle att lyssna till hennes makalösa talaregåfvor och hänryckas af hennes magnetiska innerlighet.

»Framsta intrycket under samkvämet i salongen och i predikstolen var glädtheten och den okufliga energin, snarare än snillegåfvor. En berghälsa till kropp och själ ligger till grund för den behagliga, friska, slagfärdiga damens uppriktiga optimism. Och ändå är hennes lif i spetsen för kvinnornas korståg med stridsropet: *For God and home and native land* lika förtvifladt som Döbelns frihetskamp mot ryssen. Man känner med sig, att hon väcker det goda hos hvarje individ, att hon vill taga reda på det goda, om hon ock måste fiska pärlan ur dypölen och leta fram den med glasögon ur

dammet. Världen, som hon vet vara i olag, skall upprättas, och så bekämpar hon med brinnande, ihållande, offervillig hängifvenhet de två ärkefienderna: osedligheten, som gör människan till ett oskäligt djur, och dryckenskapen, som ställer *homo sapiens* lägre än djuret.»

Här några anmärkningar om personligheten: »Hon ser moderlig ut, så gammal fröken hon än är till åren, fastän ungdomligt rörlig och liflig. Håret, som är ljusst och vågigt, håller på att gråna. Hon sade i kyrkan, att hon var glad att dessa silfvertrådar kommit, ty då kunde hon som mogen, erfaren kvinna tala mera obesväradt om sedlighetens ömtåliga ämne. Den vakna blicken bakom pince-nez'n är klar, stadig, utan skärpa. De regelbundna dragen, de vackra tänderna, den ljusa hyn äro så förunderligt svenska. Var det en villa af min beundran? Jag tyckte nästan, att det ljusa, fina hufvudet kringstrålades af ett osynligt ljus som mildt månsken. Hon bar en mörkgrön sidendräkt af enkelt, modernt snitt, omslutande en tämligen fyllig, medelstor figur. Sättet röjer världsvana; rörelserna äro mått- och behagfulla; uppträdandet i salongen som den firade hufvudpersonen värdigt, men tillgängligt; i talarestolen fullt af själfbehärskning och kvinlig takt, fritt från tvärsäkerhet, utan sentimentalt pjunk. Hon bar det hvita bandet i knapphållet och en liten knippa hvita, doftande hyacinter och konvaljer vid bältet.»

Utan hvita, lefvande blommor, fästade på klädningslifvet eller stående i vas i hennes närhet — och bredvid bibeln på talarestolen — kan jag ej tänka mig Frances Willard. Och då hon låg på bår i *Woman's Temple* i Chicago i fjor och hennes fridfulla anlete för sista gången skådades af trogna anhängare genom tårars slöja, hvilade ock konvaljer, renhetens symbol, på hennes bröst och i hennes hand.

Dagny har ej utrymme för en bråkdel af de kärnspråk, träffande bilder och gripande anekdoter, som i mina gulnade pappersblad stå upptecknade ur föredraget om »sedlig renhet» dagen efter mottagningen. Den åldrige prästen, i hvilkens ställe hon skötte aftongudstjänsten och predikade öfver texten »Salige äro de renhjärtade . . .», nedkallade Herrens välsignelse öfver henne, som så modigt uppbar sedlighetens banér i striden mot lastens hydra. Kyrkan var fullpackad. Man lyssnade under andlös tystnad en timmes tid. Stora skaror af unge män voro tillstädes och uppmanades af Frances Willard, att *nu* var den behagliga tiden att dubbas till Hvita korssets riddare med förpliktelse »att bemöta alla kvinnor med aktning; att skydda de lägsta; att aldrig nedlåta sig till groft skämt, tvetydigheter och svordomar; att framför allt bevara sig sedligt rena.»

Till flickor i bergade hems skydd, där frestelsen utestänges, ställde hon krafvet, att de i sin tur måtte besinna sitt ansvar, att de måtte af sina fästmän och blifvande makar fordra renhet för renhet.

Af samhället fordrade hon, att flickor utan hem eller utan stöd i hemmet skulle bjudas tillfälle till nyttig verksamhet, nyckeln till hederlig utkomst, som preventiv åtgärd. Siffror äro våtliga. Bland nära 1,000 fallna kvinnor, som i Chicago häktats och förhörts inför polismyndigheten, befunnos endast 150 vara kunniga i sömnad.

Af mödrarna fordrade Miss Willard i främsta rummet att ej längre af falsk blygsamhet försumma sin heliga plikt att med kärleksfullt allvar, om möjligt med vetenskapens stöd, i rättan tid tala med sönerna om de saker och ting, som utanför hemmets tröskel säkert lura på ynglingen i förförelsens skepnad. Korttänkt är den mor, som af finkänslighet skyr att för sin gosse påpeka faran i lastens brunnar, nämna lifvets mysterier i skapelsen. Hon drager sig tillbaka i sin renhets altarskåp och låter sin villrådige, nyfikne gosse söka kunskapen ur förgiftad källa. Den beprisade oskulden visar sig i frestelsens stund som ett rep af sand, medan karaktersfasthet, moralisk viljekraft, som en klok god mor bättre än någon förmår att alstra, så länge hon äger barnens fulla förtroende, uppenbarar sig som ett rep af tusen sega silkestrådar.

»De frågade mig en gång i Chicago i början af min bana, då vi sökte att uppresa drinkaren ur rännstenen och trängde in i krogarna som lotsbåten i bränningarna, hvarför vi egentligen brydde oss om karlarna, i stället för att rädda fallna medsystrar. För genvägens skull, svarade jag; ty för hvarje karl, som återföres till ordentligt lefverne, hjälpas minst två kvinnor, hvilkas naturliga stöd han borde vara.»

Hon längtade efter den tiden, då föräldrarnas och flickans främsta spörsmål om en ung man i giftermålsärendet skulle blifva: Är han henne värdig i sedligt afseende? Nu däremot heter det mest: Är han förmögen? har han goda inkomster? är han liberal?

Hon sade, att kvinnorna vid Adriatiska hafvets fisklägen bruka gå ned till stranden, då styggt väder drager öfver sjön, och sjunga *Ave Maria!* Och i fjärran ur stormens tjut höres då mannens, broderns, sonens, fästmannens röst svarande *Ave Maria!* Så skall ock kvinnans rop och uppmaning till mannen om ett sedligt rent lif en gång finna sitt gensvar ur männens läger — det gifve Gud!»

Uppbyggligt var det att på senare åren höra Miss Willards förklaring, att velocipeden och gymnastikföreningar visa sig vara

sedlighetssträfvarnas starka bundsförvandter och tillika ypperliga främjare af nykterheten. Velocipeden tvingar ryttaren att hålla hufvudet redigt och handen stadig under färdens. All idrott — som skötes lagom — skänker nöje och gagnar kropp och själ, håller sinnet friskt och leder intresset in på sunda områden. Miss Willard hade, enligt egen uppgift, hunnit ett godt stycke bortom femtio-talet, då hon genom velocipeden fann bot för svaga nerver, sedan moderns död och öfveranstängning kommit hennes krafter att svika. Van som hon var att leta efter djupare mening under yttre former, att söka efter kärnan under skalet, var det ej underligt att hennes *bicycle* ingaf henne många etiska funderingar, som näppeligen bry en vanlig ryttare på den tålige, tyste järngångaren. Denne tycktes rent af tala till henne under färdens genom Englands gröna slätter. Ett par kavaljerer hade lärt henne att sköta maskinen, som hon snart bemödade sig att själfmant styra. Det blef ett ordstäf om-sider huru hon befalde de uppvaktande herrarna: »Släpp tag, men stå bredvid.» Hon erkände, att samma motigheter, som hon hade ondt af under lärotiden i sadeln, vållat hennes motgångar genom lifvet, nämligen räddhågan att råka illa ut; ett alltför lifligt medvetande om alltings vansklighet på jorden; och ett doldt tvifvel, som hon likväl genast kväfde i brodden genom den fasta föresatsen att på inga villkor gifva vika.

Två ting, det insåg hon, voro väsentliga att bära i minnet i sadeln, liksom i lifvets skilda förhållanden: Målet — och den erforderliga drifkraften att nå fram till det. Handen och fötterna åtaga sig därvid endast den mekaniska delen. Hufvudsaken, att rida enligt jämviktens lagar, beror på ögat och viljan. Hvarför då titta ned på hjulet som en fåne? det är, gunås, tillvarons förbannelse, att så många människor envisas att se nedåt. Genom mikroskopet varder man ej fri; det är teleskopet, i ridning som på lifvets bana, som bör hållas för ögat. Se upp! utåt! framåt!

»Det påstås, att Guds rike är inom oss. Folk må tycka att det är en gåtfull förklaring, men det innehåller en enkel, hvardaglig sanning: Hvarje rike, där vi vilja regera, måste först bildas inom oss.»

För den som har reda på Miss Willards barndom föreföll det själfförklarligt, att hon genom kroppsrorelse i fria luften skulle söka återvinna hälsans rubbade jämnvikt; ty friluftslifvet var ju hennes första kärlek. Fjärran från skolans och den konventionella omgifningens tvång uppblomstrade lilla Frances i naturens sköte, följande

på lek i miniatyrskala landtmannens kall. Hon sade sig själf ha varit som en vild fölunge, någorlunda dresserad i frihet, tills den sextonde födelsedagen beskärde henne den fullvuxna flickans lång kjol och snörlif, den fladdrande manen flätades och uppsattes med hårnålar. Det var då som hon beklagande upptecknade i dagboken: »Min verksamhet är tillspillogifven.»

Nog var det den kloka, tillbedda moderns mening att först utveckla och härda barnets kropp i präriens fläktar, låta dess sinnen skärpas och dess lifliga fantasi näras af den vidsträckta horisontens växlande företeelser, en källa till oafbruten iakttagelse. Tids nog skulle sedan den rika begåfningen på hufvudets vägnar utkräfvat sin rätt och den högre bildningen vidtaga med fart utan hälsovådliga följder.

Barnets lekar och leksaker voro en gosses, alster af egen uppfinningsgäfv, efterhärminingar af nybyggarens mångfaldiga sysselsättningar i skog och mark. Verktygslådans skatter gällde därvidlag mera än kökskärl; hönsgårdens innevärdare hade mera intresse än dockskåpet. Intet under, att Frances Willard var okonstlad och modig, van att öfvervinna svårigheter, som afskräcka den fördomsfulla kvinnan fostrad i civilisationens drifhus. Nybyggarens praktiska syn på tingen, hans ihärdighet att bryta ödemarken och odla den eröfrade teger ägde hon i hög grad och tillämpade dem på sina storslagna ideella mål, där enskild vinningsintressen aldrig hade ord med i laget.

Från åsynen af nutidens amerikanska barn, som alltför ofta göra skäl för namnet »små gubbar och gummor», — blaserade, bortklemade, näsvisa ungar, som snart tröttna på dyrbara mekaniska leksaker och göra anspråk på dockor från Paris, med fonograf inhyst i bröstskorgen — är det rent af en vederkvickelse att fördjupa sig i Frances Willards barndomssaga i präriens famn.

Yrhättan med gårdens djur till lekkamrater, uppristande några kvadratmeter mark med tröplog af egen tillverkning och huggande telningar med en rostig järnbit, förvandlad till leksaksyx — det var början. Kom så ett växlande lif, rastlöst, osjälfviskt arbete i Herrens vingård, brytande en ny bana i brinnande tro och människokärlek, i hopp om att göra vår värld till en bättre, gladare, ljusare vistelseort för millioner mödrar, döttrar, makar, som indirekt uppoffras af alkoholismens slaveri.

Vi se henne vidare på sin fältherreplats i korståget — älskad, ärad, uppuren i spetsen för W. C. T. U:s väldiga här af en half

million goda kvinnor, själen i den världsbeckanta organisationen, styrande med pennans och ordets makt.

Och så kommer midt i vandringslifvet och ideella planers väfnad den oväntade kallelsen att anträda den sista färden. Anden lyfter villigt på vingarna och vi förnimma orden: »Huru skönt att vara hos Gud!» Så hinna vi fram till slutet af en *ogift* kvinnas lefnadssaga. Kvinnorna i hela den protestantiska kristenheten sörja och sakna henne. Hon var en drottning i *människokärlekens rike*.

Cécile Gohl.

Hildegard Thorells- och Elisabeth Keysers- utställningarna.

Under den sistförflutna månaden ha i Stockholm tvenne konstutställningar ägt rum, båda med befogade anspråk på att blifva omnämnda i Dagny, då de ledt sitt ursprung från hvar sin svensk målarinna. Utom Ellen Jolin har, efter hvad anmälaren kan påminna sig, ingen af våra konstnärinnor förut vågat ensam framträda på arenan med sina arbeten, men, ehuru dagskritikens blomsterkastning nog varit bemängd med både brännässlor och sårande pilar, får man hoppas, att detta ej för framtiden skall afskräcka från upprepadet af kvinliga separatutställningar.

Det hvilade olika stämningar öfver de båda utställningarna. I den ena — fru Thorells — mötte oss en frisk fläkt af kraft och lefnadsmod; i den andra hälsades vi genast vid ingången af Elisabeth Keysers af henne själf återgifna blida drag, som med sin omgifning af dödens emblem, krusflor och eterneller, kommo oss att med vemod hviska det gamla »ars longa, vita brevis». Här ett pietetsfullt och så fulltaligt som möjligt hopsamladt livsverk; där, hos fru Thorell, ett fragment af en på sin höjd stående konstverksamhet. Och huru talade icke från de utställda målningarna de olika temperamenten hos deras skaparinnor: kraften, glöden, modet hos den konstnärinna, hvars hand vi hoppas skall komma att föra penseln ännu många år; den stilla ihärdigheten, den varma förtröstansfullheten hos den bortgångna.

*

*

*

Hildegard Thorell hade åt sig fått upplåten Konstföreningens nuvarande lokal, den eleganta, åt Kungsträdgården vettande lilla konsthallen. Vännerna af hennes konst hade gärna sett, att hon varit mindre njugg i urvalet af de taflor hon här utställt, ty de veta, att åtskilliga porträtt hänga kvar i hemmen, de där hade kompletterat bilden af hennes verksamhet under det sistförflutna decenniet. Som det nu var, exponerade fru Thorell sammanlagdt 25 arbeten, af hvilka 18 porträtt och ett landskap, de öfriga genrebilder.

Af de förra vilja vi i främsta rummet sätta det verkligen mästerliga knäbilsporträttet i naturlig storlek af auditören R. Thorell, målarinnans make, en tafla, som man önskade se införlifvad med vårt nationalmuseums samlingar, nobel som den är i uppfattning, komposition och ton och därtill *målad* med en delikatess i touchen samt *tecknad* med en omsorg, som tyvärr båda delarna blifva allt mera sällsynta i våra dagar. Om vi makten hade och alltså hängde upp detta goda konstverk i vår »svenska sal» på Nationalmuseum, där Hildegard Thorell förut är representerad med två arbeten, så tror jag ej vi kunde motstå att låta det åtföljas af en annan pärla från utställningen, jag menar det syperba studiehufvudet af den rödskäggige, medelålders mannen med sitt af fattigdom och umbäranden, men på samma gång af en mystisk inre glöd stämplade utseende. Här har fru Thorell inlagt all den »fougue», hvaraf hon är mäktig — och det är ej litet! — och arbetat under verklig inspiration. Jag har hört berättas, att konstnärinnan en dag på gatan mötte denna »typ», som ögonblickligen väckte hennes intresse i den grad, att hon vände om efter honom och fann på en förevändning att få honom i tal. Hennes fysionomiska skarpsinne hade icke bedragit henne; mannen befanns vara ett original, en fantast och ej obenägen att på utsatt timme infinna sig i Thorells villa ute på Djurgården i och för modellsittning, under hvilken han sedan lär ofantligt ha roat målarinnan genom sina redogörelser för de »stora uppfinningar» han gjort.

Ett exempel till på fru Thorells intryckskänsliga och energiska kynne är ett annat bröstbilsporträtt, detta af en dam. Det oändligt milda, älskliga blonda hufvudet, omramadt af en svart sorgslöja, hade på gatan frapperat det vakna konstnärsögat, och med ett tilltal, som kanske lät så här: »Förlåt, jag är den och den, målarinna; ert utseende intresserar mig, och jag ville så förfärligt gärna få måla ert porträtt», var bekantskapen gjord. Resultatet blef den vackra, om ingen mindre än Rubens påminnande »Dam i

svart», som förskaffat fru Thorell äran af någon yttre utmärkelse i utlandet och af ett nådigt erkännande från de sura här hemma.

Friherrinnan Cederströms stora knäbilsporträtt, förut exponerat på Stockholmsutställningen 1897, återsåg man med nöje. Karnationen med sina silfvertoner, hvori de ljusblå ögonen simma med ett egendomligt skimmer, det luftiga grå håret, den svarta atlasdräktens präktiga verkan mot den gulröda brokadfonden samt ställningens trötta charme, allt detta gör af taflan en bild, som värdigt kan fylla sin plats bland den Cederströmska släktens familjeporätt. Men den på ena sidan om hufvudet uppskjutande, oroligt skulpterade svarta stolsryggen skulle vi vilja ha bort; den tager ovillkorligt effekt från hufvudet.

I fru Kerstin Clasons född Petre, porträtt stående knäbild, har konstnärinnan vetat att, ehuru begagnande sig af dagens mod, som väl heller icke utan afsikt blifvit valdt af den med utsökt estetisk smak utrustade modellen, ändock få fram en historisk klang. Ser man taflan på afstånd, tror man ovillkorligen, att det är en kostymbild från 1500-talet, men vid närmare betraktande befinnes det, att den framställda blonda, stilla, förnäma typen, till hvilken den sorgflorshöljda hattens snibb och kappans yfviga skunkkrage så förträffligt passa, tillhör en nutidskvinna. — I sitt själfporträtt har fru Thorell däremot anslagit en ton från Marie-Antoinettes dagar, utan att heller här frångå vårt sekelsluts nog så elastiska mod. Konstnärinnan, som här uteslutande anger sig som damen af värld, lustvandrar i en höstens färgglada prakt iklädd park. Och dock sticker det konstnärliga fram i det raffinemang, hvarmed lustvandrerskan valt sin dräkt i samklang med den för handen varande miljön. Lönnlöfvens skiftningar gå nämligen igen i den eleganta, luftiga toaletten och en pittoresk svart hatt, buren med ett äkta 1700-tals-kast på det ungdomliga hufvudet, där dock konstnärinnan ej gjort full rättvisa åt sitt eget utseende, är af oförlikneligt god verkan. Det hela ett med brio utfördt salongsstycke.

Med den färgvackra och läckert målade bilden af fru Danielsen, det täcka flickhufvudet i hvitt mot gul fond, det lilla porträttet af en den raraste gamla dam i negligé och tinninglockar — ack, en typ som snart nog ej torde ha många representanter kvar! — samt den stora, synnerligen lyckligt komponerade barngruppen måste vi, då utrymmet ej medgifver oss att nummer efter nummer genomgå utställningen, lämna porträtten för att säga ett par ord om fru Thorells genremålningar. De af dessa, som härröra från konst-

närinnans vistelse i Holland, torde väl snarast vara att betrakta som studier. Mera allvarligt genomförd är den antagligen i slutet af åttioalet utförda »På balkongen», en ung flicka i kroppsstorlek, sedd i profil och som, med händerna nedsjunkna i knät och ögonen drunknade i några blommor på bordet framför henne, tydligen i tankarna söker upp den som skickat dessa. Det kantbelysta, täcka hufvudet är ett stycke målning af den art, som nu ej står många till buds att prestera, och den tilltalande taflan är i sin helhet karakteristisk för den tid den målades, då ännu ej impressionism och symbolism drifvit den naturtrogna verklighetsskildringen och med den »la belle facture» på flykten. Hildegard Thorell har emellertid genom denna utställning visat, att hon under årens lopp hvarken tappat bort hvad hon en gång kunnat eller fastnat i något visst manér eller receptmåleri, utan frisk träder hon inför hvarje ny uppgift och låter naturen själf bestämma färgskala och behandling, så som hvarje sann konstnär alltid har gjort.

*
*
*

I Konstföreningens gamla lokal var *Elisabeth Keyser*s utställning anordnad. Den till 177 nummer uppgående katalogen omfattade sex underafdelningar: porträtt, taflor, studier, skisser, kopior och pasteller. Att detta nummertal kunnat bli så högt förstår man redan genom katalogens egna ord: »Utställningen afser att gifva en så vidt möjligt allsidig bild af ej blott hennes konstnärsskap, sådant detta var, när hon nått dit i sin utveckling hon vid sin bortgång hunnit, utan äfven af denna utveckling, sådan den under sin gång framåt gestaltade sig». Men man hade ej helt kunnat fullfölja denna pietetsfulla plan; »ett icke obetydligt antal framstående och representativa arbeten», hvilka det icke varit möjligt att få till Stockholm, »mest på grund däraf, att de äro försålda till utlandet», saknades på utställningen.

Porträttmåleriet är den konstart Elisabeth Keyser mest idkat, men man undrar, om detta ej varit mer en följd af omständigheternas kraf än af konstnärinnans egen drift. Bland de utställda »taflorna» finnas nämligen några, som förråda dels ett så fint själslif, dels ett så stort mästerskap i färgen att den tanken ovillkorligen inställer sig: här har Elisabeth Keyser varit inne på sitt rätta område, här borde hon fritt ha fått utveckla sig. Den liggande flickan i »Marsk Stigs döttrar» är vackert komponerad och rent af härlig i färg, där hon med sitt röda hår och sin rosiga karnation ligger

insomnad i ljungen. »Sista våren», den lilla sjuka flickan, som man bäddat omkring med kuddar och filter i en stol ute på gården under blommande äppleträd och som trött somnat in med den lilla handen hårdt slutet om några halfvisnade ängsblommor, är ett lika godt konstnärligt arbete som ämnet är rörande. — »Yvonne» är en liten elegant pariserunge, i sin hvita promenaddräkt placerad midt uppe i en stor svart pels, en verkligt färgfin bit måleri, hvilket också gäller om studiehuvudet, »Till fest» kalladt. Dessa båda, signerade 1886 och 1881, påminna något om mästaren Munkaczy och äro kanske också tillkomna under intryck af hans konst, som just i åttiotalet hade sin glansperiod. — Det redan 1880 målade Kristus-huvudet är en allvarlig studie, och i den ofullbordade »Jungfru Maria med barnet» kämpar en varm och innerlig känsla efter uttrycksmedel.

I återgifvandet af sin moders drag har Elisabeth Keyser nått höjden af sin porträttkonst, och ehuru man nu tyvärr ej fick återse det på Stockholmsutställningen 1897 exponerade, sedermera af Göteborgs museum köpta porträttet i olja af fru Keyser, var ett mindre knästycke i pastell ett vackert vittnesbörd om hvad sympati och konst i förening kunna åstadkomma. Det större självporträttet är också en vällyckad bild med en behaglig ljus-, skugg- och färgverkan. Att Elisabeth Keyser varit en omtyckt porträttmålarinna, som med rutin utfört sina uppdrag, framgår af alla de utställda porträtten, till största delen af damer ur societeten, hvaribland dock äfven förekomma några officiella herrporträtt.

Bland de till inemot ett åttiotal uppgående skisserna tilltalade många genom sin friskhet, och Elisabeth Keyzers goda färgsinne fick här ett omedelbart uttryck. Att hennes pensel varit i farten bittida och sent: till fasttagandet af en flyktig naturstämning, till en snabb skissering af folkliif på hafsstranden, till förevigandet af en munter stund i den förtroliga vänkretsen, därom bära alla dessa bitar vittne.

Med omnämmandet af två förtjänstfulla kopior efter Rembrandt (»Johan Sobiesky») och Murillo (»Två änglar») från Eremitaget i Petersburg få vi afsluta denna resumé af Elisabeth Keyzers-utställningen. Säkerligen hade det ju ökat dennas intresse, om målariinnans *opera omnia* i bokstaflig mening där förekommit, men som det nu var, fick man ju i alla fall en helgjuten bild af den talangfulla konstnärinnan, som midt uppe i sin brinnande verksamhet skulle skördas af döden.

Eko.

»Vandrande sparkassa.»

En hvar, som har sin verksamhet bland de fattiga, har säkerligen emellanåt gjort en iakttagelse som är ägnad att i början framkalla förvåning och missmod, den nämligen, att utgifter göras för alldeles onyttiga saker, ja för sådant som synes ej ens kunna bereda den ringaste glädje eller trefnad, och det fastän medel till det nödvändigaste ofta nog saknas. Om man tänker efter, så finner man emellertid, att obenägenheten att låta onödiga utgifter stå tillbaka för nödvändiga är tämligen karakteristisk för alla klasser i vårt land, och en följd däraf är att de flesta hafva intet sparadt till svåra tider, då sjukdom eller arbetslöshet inträffa. Att detta är ett fel är dock påtagligt, och följaktligen bör man söka bekämpa det. Allvarliga ansträngningar i detta afseende hafva ock gjorts under de sista decennierna. Härom vittna sparbankerna med sina ständigt ökade insättningar, de växande försäkringskassorna, sjukkassorna m. m. Det är emellertid otvifvelaktigt att ännu mycket behöfver göras för att den uppfattningen skall blifva rätt lefvande hos vårt folk, att det är bättre att undvika onödiga utgifter och i stället hafva något i reserv.

Det vill synas som skulle tidpunkten nu måhända vara lämplig att här i Stockholm försöka förmå den fattigare befolkningen att med mera intresse omfatta sparkasse-idén, genom att göra den känd enligt en metod, som i England rätt länge varit använd och som där visat sig göra synnerligt god nytta. Om man också skulle kunna antaga, att alla känna till postsparbankerna och veta att sparmärken för 10 öre få köpas på postkontoren, så är det dock ett ganska stort steg emellan den oklara kännedomen härom och beslutet att tillgodogöra sig ett sådant tillfälle att kunna få i säkert förvar lämna det lilla man för ögonblicket kan afvara. »Hvad tjänar det till att spara ett tioöre», tänker man, »skall man för det kläda sig snygg och gå till postkontoret, så tar det så lång tid, att den förtjänst, som därigenom går förlorad, är mer värd än det som sparas, och för öfrigt», tillägger den, som inför sig själf vill stå som riktigt omtänksam och förständig, »man sliter skodon för lika mycket som man sätter in, så att det är ingen idé att göra det, förrän man kan afsätta en något större summa.» Medan man väntar på att få ihop denna, rinna emellertid tioörena ut mellan fingrarna, och man får aldrig något att sätta in, det vill ej ens räcka till det man behöfver.

Så går det ofta till här, och sannolikt var det så äfven i England. Men de praktiska engelsmännen beslöto att låta sparbanken gå till den insättande istället, då man ej kunde få insättaren att gå till sparbanken, och så uppstodo de vandrande sparkassar, som nu inom en mängd olika centra i det myllrande, ofantliga London och inom många andra af Englands större städer uppsamla den fattiges pennyslantar och gömma dem åt ägaren, hvilken får dem tillbaka som en samlad summa, då något särskildt kräver det. På det sättet besparas nu årligen många tiotusentals pund sterling.

I början omfattade verksamheten ett par hus eller kvarter, och inom detta område bekantgjordes företaget genom församlingens kyrkoherde eller någon annan där väl känd och ansedd person. Han tillkännagaf, att hvarje vecka skulle på en bestämd dag och tid — vanligen aflöningsdagen eller morgonen därpå — en person komma och efterhöra, om där funnes någon som hade lust att i sparkassan insätta en slant, vore den än så liten. I den mån som det blef ökad tillgång på personer, som ville åtaga sig uppdraget att tjänstgöra som insamlare, vidgades området för verksamheten och omfattade så småningom hela gator. Nya centra uppstodo och utbreddes sig, och nu äro världsstadens fattigaste delar öfverdragna med ett nät af dylika vandrande sparkassar. Den första tidens skörd var ytterst liten, men vecka efter vecka återkom »sparbanksfrun», som benämningen snart blef, ty det var mest damer som gingo, och så småningom ökades antalet insättare och summorna växte, och inom jämförelsevis kort tid insattes rätt afsevärda belopp inom distrikt, där mången misströstat om att en enda penny skulle kunna lämnas på grund af den där rådande fattigdomen. Mer än en »sparbanksfru», som förut besökt samma trakt för att dela ut ved- och matpoletter och som kände det gränslösa elände, som rådde där, fann med förvåning att hon mottogs vänligare och gladare nu, då hon besökte hemmen för att insamla pengar än då hon kom som gifvare, och den tacksamhet familjerna visade, då de af henne på begäran återfingo sina egna sammansparade medel, var långt större än den som förr mött henne, då hon kommit med en gåfva af högre värde. Det var ock förvånande att se, hur mycket mera de besparade medlen räckte till än de skänkta. Mer än ett hem fick så småningom en helt annan prägel än den som förut hvilat däröfver. Själfaktningen steg i den mån man började känna sig lefva ej blott för ögonblicket, och då man fann att det i längden kunde blifva summor äfven af små slantar, ändrades lefnadssättet därefter. Det är ej heller så

litet som »sparbanksfrun» räddat från att förstöras på krogen, och hvarje sådan slant har dubbelt värde: den är sparad till nytta och glädje i stället för att skada och olyckliggöra,

Sådan är erfarenheten från England.

Skulle vi nu ej här i vår hufvudstad kunna göra samma försök och hoppas på samma resultat? Väl mötas äfven vi af den invändning, som lät höra sig i England, att de, för hvilka saken egentligen skulle vara afsedd, äro så utarmade, att det är ett hån att tala om att spara. Det är väl möjligt att det skulle visa sig att förhållandena verkligen äro sådana i en del hem, men åtskilliga borde man dock kunna gagna med ett sådant företag, och i hvilket fall som helst skulle man få en kännedom, som man nu aldrig kan ernå, om mångas lefnadsvillkor och därigenom sättas i stånd att bättre förstå, hvilka åtgärder som kunna vara till verkligt gagn. Många människor finnas, som gärna vilja göra något för andra, men som stannat vid det negativa resultatet, att med gåfvor allena gör man sällan någon nytta. Vid ett företag som detta skulle ett tillfälle gifvas att med en viss grad af personlig uppoffring komma till en mera positiv åsikt om hvad som skulle kunna vara att göra. För att åtaga sig ett dylikt värf fordras blott att kunna disponera ett par timmar af sin tid på en bestämd dag i veckan och så att vara fast besluten att iakttaga ordning och regelbundenhet. Man får hvarken uteblifva eller komma på orätt tid, ty därigenom förloras lätt förtroendet, och nästa gång man kommer blir nog intet sparmärke köpt. Man får ej heller förtröttnas, om det ock länge ser ut som vore arbetet fåfängt. Får man att börja med blott en eller två, som hvarje vecka vilja köpa ett tioöres sparmärke, så har man ej gått sina steg förgäfvos och har gjort mera gagn än om man skänkte bort mångdubbelt den insamlade summan. Håller man blott ut, så blifva de nog småningom flera som vilja vara med om saken, ty den ene talar för den andre.

För att anordna en »vandrande sparkassa» fordras inga stora apparater, inga dyra omkostnader, men många villiga och ihärdiga medhjälpare äro af nöden. På F. V. O. centralbyrå är en plan för arbetet uppgjord och den som vill hjälpa till med dennas realiserande torde godhetsfullt anmäla sig där (St. Nygatan 36) för närmare sampråk om saken. Några storverk kan visserligen en dylik kassa ej direkt tänkas utföra, men det är en åtgärd i rätt riktning, och verkningarna kunna blifva af oberäknelig betydelse.

A. Montelius.

Föreningsmeddelanden.

Utbildning af barnavårdarinnor och barnens uppfostran före skolåldern utgjorde ämnet för en diskussion, som Fredrika-Bremer-Förbundets samkvämskomité fredagen den 17 dennes anordnat å Hushållsskolan V. Trädgårdsgatan 19. Som ordförande fungerade fru *Kerstin Bohman* och inledningsföredraget hölls af fröken *Maria Aspman*, som redogjorde för utlandets åtgärder för teoretisk och praktisk utbildning af barnavårdarinnor samt slutade med att framlägga ett detaljeradt förslag till inrättandet af en anstalt för detta ändamål i Stockholm.

Sedan därefter fröken *Edith Strengell* lämnat upplysningar om de s. k. folkträdgårdarna i Helsingfors, följde en liflig och sakrik diskussion, som varade två timmar och i hvilken följande talare yttrade sig: fröken *Gertrud Adelborg*, kyrkoherde *Landqvist*, professor *Waern*, fröken *Quittenbaum*, fröken *Lilly Engström*, fru *Cederblom*, fröken *Hilda Caselli*, fru *Palme* och fru *Wicander*. Talarne ansågo i allmänhet, att en teoretisk och praktisk utbildning för barnavårdarinnor vore högst önskvärd och äfvenså betonades starkt, att mödrarna behöfva större insikter i hygien och hälsovård än de vanligen plåga besitta.

Eftersom frågan icke ansågs tillräckligt utredd, tillsattes af mötets deltagare en komité, som fick i uppdrag att anordna en ytterligare diskussion öfver samma ämne.

Dagny skall i ett kommande häfte lämna en utförligare redogörelse för den fråga, som i här berörda diskussion behandlats.

Från skilda håll.

En biografi af fru Anna Hierta-Retzius, undertecknad med det kända märket *Allan Berg*, står att läsa i 10:de häftet för året af »Deutsche Hausfrauenzeitung».

•

Doktor Lefflers bok om Stockholms arbeterskors lefnadsförhållanden refereras i »Deutsche Hausfrauenzeitung» n:o 11 af fröken Marie Hüttig.

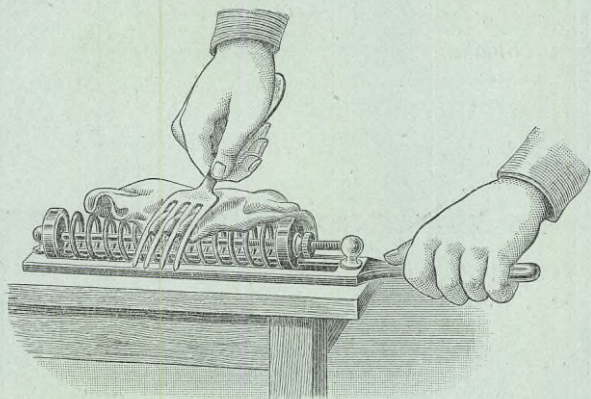
•

Sömmerskestipendium. I finska »Hufvudstadsbladet» lästes i förra månaden en reseberättelse, författad af två sömmerskor, hvilka med hjälp af ett stipendium å 550 mk, som de erhållit genom Finsk Kvinnoförenings bemedling och till hvilket föreningen bidragit med 100 mk, under det 400 hade lämnats af senatens handels- och industriexpedition och 50 af enskild person, förra sommaren företogo en två månaders studieresa till Köpenhamn och Stockholm. I Köpenhamn deltog de i arbetet på »Magasin du Nord» samt besökte någon tid »Dansk Kvindesamfunds Fagskole for Syersker» och i Stockholm fingo de tillträde till Holmbloms Kappaffär och K. M. Lundbergs hvitvaruaffär.

— C. E. Lagerström —

FREJA-MAGASINET

18 Humlegårdsgatan 18
18 Götgatan 18
29 Drottninggatan 29

Nyhet! Nyhet!

Gaffelputsaren

bör vara en välkommen nyhet f. hvarje husmoder äfvensom för restauranter o. hoteller etc. Är ställbar för olika grofva gafflar.

Pris kr. 2: 25 pr st.

Säljes i hvarje väl-sorterad jern- o. bo-sättningsaffär samt i parti hos

B. A. Hjorth & C:o,
Klara Norra Kyrkog. 5.
Stockholm.

A. T.:	R. T.
Kont. 185.	4405.
Lagr. 9894.	1419.

☞ *Köp från första hand!* ☜

Svenskt Isterflott

kryddadt och okryddadt. af vår egen så mycket omtyckta smältning, finnes nu att erhålla mot efterkraf

i 12 1/2 kgms spannar å 64 öre pr kg.

i 25 » baljor å 62 » » »

i 50 » drittlar å 60 » » »

Hushållsost,

helfet, prima i 12—13 kgms ostar, tillverkad vid våra ostfabriker i Åstorp, Ströfvelstorp, Lönhult och Engeltofta, exp. till återförsäljare å 60 öre kg. emot efterkraf.

SAMUEL & C:o, Åstorp.

Platser

för

kvinliga trädgårdselever

finnas nu anmälda å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 54 Drottninggatan, Stockholm.

Nya vackra mönster i klädningsstyg tillverkade af **gam-** **Hildur Anderssons Ullspinneri- O, Skrädderi-Aktiebolag**
malt ylle och ull, som af enbart ull. Riks 1 63.
 Allm. T. 76 53. **16 Oxtorgsgatan 16.**
 Filial: 1 Hornsgatan 1, 1 tr. Allm. 304 35.

Begär provfr.
 Gods afhämtas tacksamt afgifsfritt.

Anmälan.

Dagny utkommer **1899** med **20** häften, utgörande minst **28** tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* ... kr. 3,50.

För icke medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* » 5,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå till ett pris af 30 öre för enkelhäfte.

BARNÄNGENS antiseptiska **Vademecum** för **munnens, tändernas** och **hudens vård** m. m.

OBS! Intyg från nedanstående medicinska auktoriteter åtfölja hvarje flaska:

Professorn i hygien vid K. Karol. Institutet Hr E. Almquist, Professorn vid Upsala Universitet Hr Olof Hammarsten, Docenten i farmakodynamik vid Upsala Universitet Hr M. Elfstrand.

Vademecum öfverträffar i bakteriedödande och bakteriehämmande förmåga hvarje annat i handeln förekommande oskadligt toalettmiddel.

En flaska **Vademecum** innehåller minst lika stor bakteriedödande och bakteriehämmande förmåga som 30 vanliga $\frac{1}{2}$ -literflaskor bästa Aseptin. Se vidare den åtföljande beskrifningen.

Annonser för **DAGNY**

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62. Förbundets byrå öppen 11—4. Allm. tel. 48 16.

F. V. O. Centralbyrå: Stora Nygatan 36

Rikstelefon 15 46 — Allm. telefon 27 15

är under vintern öppen alla helgfria dagar, utom lördagar, kl. 10—4.

För *hjälpsoökande* kl. $\frac{1}{2}$ 10—11.

Föreningen Handarbetets Vänner: Brunkebergstorg 18.

Öppet 10—4.